

та послугах харчування і пов'язані як із макроекономічною політикою, так і з економічними результатами функціонування.

При цьому завдання ефективного управління підприємствами харчування буде полягати в адекватній реакції внутрішньої системи управління на загрози зовнішніх викликів та умов конкуренції на ринку товарів і послуг харчування, розвитку туризму тощо.

Отримані науково-практичні результати сприятимуть підвищенню ефективності управління сферою харчування населення з метою забезпечення здоров'я населення та отримання ефектів природного та соціально-економічного характеру, що в цілому формує завершену інфраструктуру обслуговування населення регіону та туристів.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Яцун Л.М., д-р екон. наук, проф.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Основне завдання економічної науки у сфері харчування на сучасному етапі полягає не стільки в аналізі зростання кількісних показників, скільки в розробці механізму взаємодії між ними з метою визначення закономірностей розвитку економічних систем сфери харчування. Орієнтиром для більшості країн стає модель соціально орієнтованої економіки, яка принципово змінює співвідношення індивідуальних та суспільно організованих форм життєдіяльності людини, включаючи її харчування та залучення до туристичної діяльності. Для оцінювання пропорцій індивідуальних та суспільних форм харчування запропоновано використання блок-матриць балансів факторів виробництва сфери харчування, що формуються за рахунок різних джерел відтворення.

Дослідження господарських і виробничо-економічних систем та механізмів їх функціонування у сфері харчування показали, що суспільний сектор не став головним не лише у споживанні, але й за деякими видами харчових продуктів навіть у їх виробництві. Суспільне виробництво в цілому являє собою сукупність численних взаємопов'язаних економічних систем, кожна з яких має свою історію і власні закони еволюції та розвитку. Узагальнивши погляди зарубіжних та вітчизняних економістів, запропоновано класифікацію економічних систем, розподілених на основні види – суспільно-економічні формації, господарські системи, виробничо-економічні

системи та їх організаційно-правові форми з урахуванням специфіки сфери харчування.

Дослідження натуральних, домашніх та суспільних форм господарювання показує, що вони, по суті, є багатопрофільним виробництвом, де продукти праці мають подвійне призначення і використовуються як у формі предметів споживання, так і засобів виробництва і виконують декілька функцій одночасно, що вносить певний елемент невизначеності в розподіл сукупного багатства, споживчих вартостей на засоби виробництва та новоствореного продукту.

Аналіз стану функціонування системи управління господарськими системами сфери харчування дає підстави стверджувати про необхідність їх концептуального оновлення (розвитку) на основі використання комплексної методики організаційного проектування із суміщенням різних підходів та ознак структуризації цілей і функцій. При цьому теоретичну і прикладну розробку активно-випереджальних, а не пасивно-констатуючих систем управління сферою харчування із застосуванням методології системного та стратегічного підходів слід спрямовувати на досягнення синергетичного ефекту узгодженої взаємодії контурів державного регулювання та мікроекономічного управління в умовах ринку.

Стратегічною концепцією державного регулювання розвитку сфери харчування має бути довгострокова національна програма розвитку харчування населення, підвищення конкурентоспроможності господарських систем-організаторів харчування, розробленню якої має передувати ретельний моніторинг рівня конкурентоспроможності галузей, секторів і виробництв сфери харчування.

Організаційно-економічний механізм реалізації національно-державної програми розвитку сфери харчування являє собою сукупність інституційних, організаційних, економічних, соціальних та інших інструментів і засобів державного впливу на формування конкурентних переваг вітчизняних підприємств у пріоритетних галузях та секторах сфери харчування. Продовольчі товари, що виробляє аграрний сектор, харчова промисловість, а також склад основних видів продовольчої сировини доцільно привести у відповідність для цільового управління розвитком окремих секторів сфери харчування. Зміна пріоритетів значущості продуктів харчування має відбуватися в напрямі першочергового забезпечення людини здоровою їжею відповідно до розумних потреб, тобто пріоритетними є соціальні інтереси, а не отримання прибутків корпорацій. Соціальні

цілі повинні переважати над економічними, а сферу харчування слід розглядати як природно-соціально-економічну багаторівневу систему.

У стратегії нарощування споживання продовольчих товарів на душу населення та досягнення нормативного рівня необхідно враховувати вплив фактора зовнішньоекономічної діяльності щодо відкритості внутрішнього ринку та його захисту. Доцільно стимулювати виробництво на експорт продуктів харчування з високою доданою вартістю, а для внутрішнього ринку робити ставку на екологічність і нові функціональні продукти.

У науковий оборот слід увести терміни «рівень», «якість» і «вартість харчування» та на їх основі формувати дві підсистеми – продукти тваринного та рослинного походження, а їх співвідношення вважати нормативним, що має забезпечити збалансованість харчування за найбільш цінним тваринним білком, вуглеводами та жирами. Переважно тваринний чи рослинний тип харчування доцільно пов'язати з численними факторами природно-кліматичного, етнічного, релігійного, демографічного та психологічного характеру. На основі проведених досліджень запропоновано систему оцінних показників структурного аналізу споживання продуктів харчування, яка включає три групи показників: забезпечення білковими продуктами, рівень досягнення інтегральних норм споживання продуктів тваринного та рослинного походження, показники стану інфраструктури сфери харчування.